

Edukacja dzieci i młodzieży

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie

Autorzy raportu *Edukacja dzieci i młodzieży*

Katarzyna Antończak-Świder (red.), Katarzyna Marchewka-Chwaja

Zespół autorski całości opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*

Katarzyna Antończak-Świder (red.), Agnieszka Brożkowska (red.), Maria Leńczuk (red.),
Agnieszka Słobodzian (red.), Magdalena Słocińska (red.), Monika Wadowska (red.)
Adam Biernat, Małgorzata Dudziak, Emilia Galas, Agnieszka Grzonka, Monika Gucwa,
Halina Juszczuk, Magdalena Kołodziejczyk, Marcin Krzowski, Oskar Kuźniar, Katarzyna
Marchewka-Chwaja, Marek Marczyk, Antonina Michalska-Sabal, Anetta Okońska, Nina
Pakuła, Olga Piotrowicz, Bożena Sochan, Justyna Zapała-Więch

Nadzór merytoryczny

Alina Paluchowska

p.o. Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła.

978-83-63961-58-9

978-83-63961-74-9

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

plac Na Stawach 1

30-107 Kraków

tel. 12 428 78 70

faks 12 422 97 85

kancelaria@wup-krakow.pl

www.wup-krakow.pl

Skład, opracowanie graficzne i druk:

Grafpol Agnieszka Blicharz-Krupińska

ul. Czarnieckiego 1

53-650 Wrocław

tel. 507 096 545

Nakład 400 egz.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

Kraków 2015

Spis treści

Wstęp	2
Wnioski	3
Szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym	4
Uczestnictwo w edukacji szkolnej	7
Liczba uczniów	8
Wybory edukacyjne absolwentów gimnazjum	9
Poziom nauczania	11
Absolwenci	13
Absolwenci według kierunków kształcenia	14
Sytuacja zawodowa absolwentów	15

Wstęp

Obowiązek nauki rozpoczyna się w wieku 5 lat od rocznego przygotowania przedszkolnego i trwa do 18 roku życia. Dalsza edukacja zależy od indywidualnych decyzji. W całym procesie kształcenia młodzież powinna zdobyć wiedzę i umiejętności niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie. Powinna także zdobyć kwalifikacje potrzebne na rynku pracy.

Raport *Edukacja dzieci i młodzieży* pokazuje tendencje i zjawiska występujące w małopolskim szkolnictwie: począwszy od edukacji przedszkolnej, skończywszy na studiach wyższych. Raport omawia następujące zagadnienia:

- uczestnictwo w edukacji – jak się zmienia z punktu widzenia dostępnej infrastruktury, demografii, wyborów edukacyjnych uczniów;
- jakość edukacji mierzona wynikami egzaminów zewnętrznych;
- efekty edukacji – strukturę absolwentów z punktu widzenia kierunków, które ukończyli oraz ich sytuacji po opuszczeniu szkoły.

Aby lepiej zrozumieć zmiany jakie zachodzą w edukacji w regionie zarysowany został szeroki kontekst. Pojawiły się porównania do sytuacji w innych województwach, średniej w kraju, a także w Unii Europejskiej.

Wnioski

W całym województwie poprawia się dostęp do edukacji przedszkolnej. Co ważne wyrównują się pod tym względem dysproporcje pomiędzy miastami i wsiami. Utrudniony dostęp do miejsc w przedszkolach publicznych dotyczy zwłaszcza najmłodszych, pięcioletkowie, z uwagi na obowiązek opieki przedszkolnej, mają pierwszeństwo w rekrutacji do przedszkoli (por. rozdział *Szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym*).

Małopolska odznacza się bardzo wysokim udziałem młodych w edukacji. Praktycznie wszyscy w wieku 18-24 lata dysponują wykształceniem ponadgimnazjalnym lub są w trakcie jego zdobywania. Wyraźnie zmieniają się preferencje jeśli chodzi o wybór szkoły ponadgimnazjalnej. Z roku na rok coraz większą popularnością cieszą się technika. Spada natomiast zainteresowanie nauką w liceach ogólnokształcących. Młodzi dostrzegają, że technika z jednej strony umożliwia zdawanie matury i kontynuowanie nauki na studiach, z drugiej strony dają konkretne kwalifikacje zawodowe pomocne przy poszukiwaniu pracy. Poza tym stopniowo zmienia się wizerunek szkolnictwa zawodowego. Szkoły, przy wsparciu środków z Unii Europejskiej, unowocześniają ofertę tak żeby konkurować o uczniów, których z powodu niżu demograficznego jest coraz mniej (por. rozdział *Uczestnictwo w edukacji szkolnej*).

Szkoły w regionie utrzymują wysoki poziom nauczania, o czym świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych na poziomie wyższym niż przeciętne w kraju. Cały czas jednak występują znaczące dysproporcje pomiędzy wynikami uczniów ze szkół wiejskich i miejskich. Już na etapie szkoły podstawowej uczniowie ze szkół wiejskich uzyskują wyniki niższe niż uczniowie ze szkół zlokalizowanych w miastach. Taka sytuacja utrzymuje się także na poziomie gimnazjum. Szkoły ponadgimnazjalne zazwyczaj zlokalizowane są w miastach. Młodzież ze szkół wiejskich ma utrudniony dostęp do tych oferujących najwyższy poziom nauczania oraz zaległości w stosunku do rówieśników, którzy uczyli się w szkołach miejskich (por. rozdział *Poziom nauczania*).

W 2013 r. system edukacji opuściło mniej absolwentów niż rok wcześniej, zarówno na poziomie ponadgimnazjalnym jak i wyższym. Prognozy wskazują, że tendencja spadkowa utrzyma się w kolejnych latach. Będzie to miało znaczący wpływ na sytuację na rynku pracy gdyż zmniejszy się podaż potencjalnych pracowników. Na poziomie szkolnictwa zawodowego w 2013 r. najwięcej absolwentów ukończyło naukę w zawodach turystyczno-gastronomicznych i administracyjno-usługowych. Na poziomie szkolnictwa wyższego - na kierunkach nauki społeczne, gospodarka i prawo oraz nauki techniczne (więcej informacji w rozdziale *Absolwenci według kierunków kształcenia*).

Sytuacja absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych poprawia się widocznie w perspektywie czterech lat od ukończenia szkoły. Absolwenci po takim czasie ukierunkowują się na prace. Jeśli kontynuują naukę to łączą ją także z pracą zarobkową. Poszukując zatrudnienia bardzo często rejestrują się w powiatowych urzędach pracy (por. podrozdział *Sytuacja zawodowa absolwentów*).

Zaangażowanie młodych w edukację przekłada się w późniejszym czasie na wysokie kwalifikacje pracujących. Wśród Państw OECD Małopolska dysponuje jedną z najwyższych wykształconych kadr na świecie.

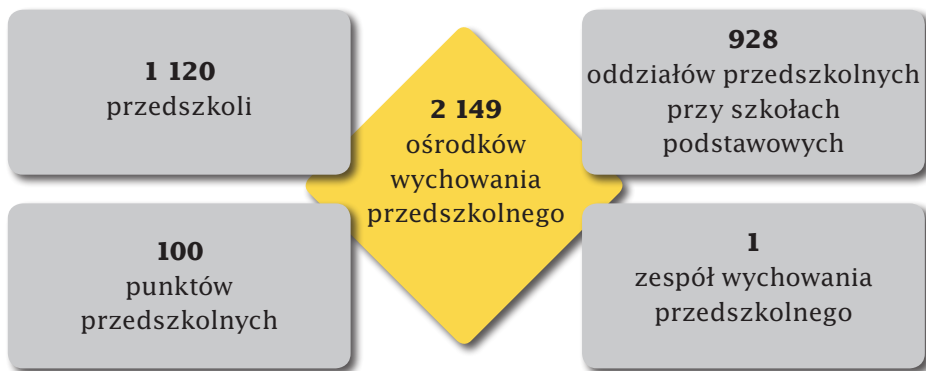
Szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym

Edukacja przedszkolna to pierwszy poziom systemu oświaty. W Polsce rozpoczyna się ona w wieku 3 lat, lecz decyzja o uczęszczaniu do przedszkoli dzieci w wieku 3-4 lata jest podejmowana dobrowolnie przez rodziców.

Przed rokiem szkolnym 2011/12 dzieci w wieku 6 lat obowiązkowo kończyły tzw. oddział przedszkolny, przygotowujący do nauki w szkole podstawowej. **Począwszy od 1 września 2011 r. obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne** realizowane w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego **obejmuje dzieci 5-letnie**.¹ W efekcie wprowadzonych zmian w polskim systemie oświaty począwszy **od roku szkolnego 2014/15 dzieci w wieku 6 lat² objęte są obowiązkiem szkolnym**.³

W Małopolsce w roku szkolnym 2013/14 funkcjonowało 2,1 tys. ośrodków wychowania przedszkolnego, z czego ponad połowę stanowiły przedszkola.

Rysunek 1. Ośrodki wychowania przedszkolnego w Małopolsce w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba dzieci w wieku 3-6 lat w 2013 r. w regionie wyniosła 153 350, spośród których 115 300 (75,2%) uczęszczało do ośrodków wychowania przedszkolnego. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w wieku 3-6 lat w Małopolsce plasuje się na poziomie średniej krajowej (jest niższy niż średnio w Polsce o 0,1 p.p.). W 2013 r. (najnowsze ogólnodostępne dane GUS) w 6 województwach odnotowywano poziom wyższy niż w naszym regionie.⁴

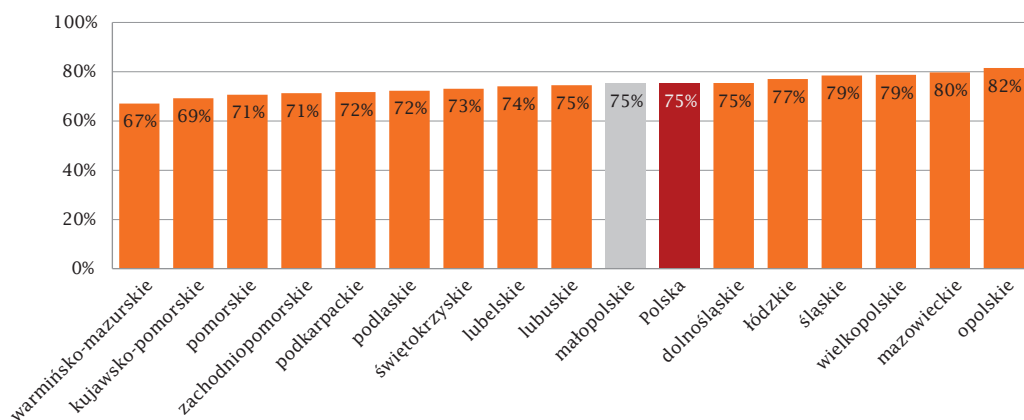
¹ *System edukacji w Polsce*, Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, marzec 2014.

² Tj. urodzone pomiędzy 1 stycznia a 30 czerwca 2008 r. Dzieci urodzone w 2009 r. oraz pozostałe urodzone od lipca do końca 2008 r. rozpoczną edukację szkolną od 1 września 2015 r.

³ *Uczestnictwo dziecka 6-letniego w edukacji szkolnej*, Pedagogium, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, Warszawa 2014. Projekt badawczy realizowany przez: prof. nzw. Pedagogium dr hab. Beatę Marię Nowak, mgr Jacka Krawczyka oraz Bartłomieja Walczaka.

⁴ Na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wykres 1. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną w 2013 r. według województw

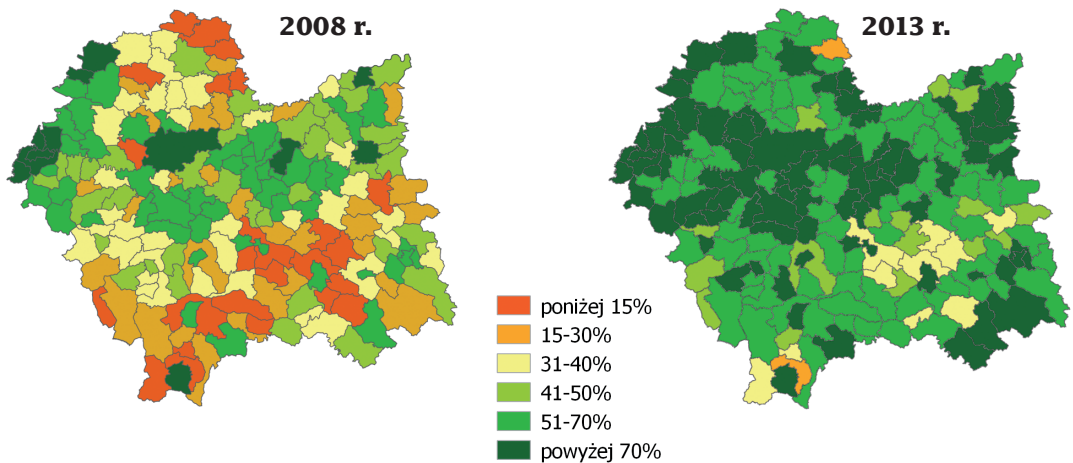
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom uczestnictwa dzieci w edukacji przedszkolnej w Małopolsce w ostatnich latach znacznie wzrósł. Na przestrzeni lat 2003-2013 wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-6 lat wzrósł z 51,2% do 75,2%, natomiast w grupie wiekowej 3-5 z 35,1% do 73,4%. To właśnie wskaźnik odnoszący się do grupy wiekowej 3-5 lat jest istotny w kontekście zmian jakie zaszły w systemie oświaty, a w tym w kontekście obniżenia wieku szkolnego.⁵

Coraz więcej dzieci ma możliwość uczestniczenia w zajęciach przedszkolnych, także na obszarach, na których jeszcze kilka lat temu nie funkcjonowały ośrodki wychowania przedszkolnego. Jeszcze w 2008 r. w około połowie ze 182 małopolskich gmin w edukacji przedszkolnej uczestniczyło mniej niż 40% dzieci w wieku 3-5 lat. Bieżące dane GUS wskazują na znaczną poprawę sytuacji w tym zakresie. W 2013 r. gmin ze wskaźnikiem niższym niż 40% było już tylko 12. Zmiany, które zaszły na przestrzeni tych lat spowodowały, iż obecnie nie identyfikuje się gmin, które osiągałyby poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej niższy niż 15%, podczas gdy jeszcze w 2008 r. takich gmin było 24. **Obecnie w ok. 85% małopolskich gmin co najmniej połowa dzieci w wieku 3-5 lat objęta jest edukacją przedszkolną, podczas gdy w 2008 r. była to niespełna 1/3 gmin.** Skalę zmian w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej ukazano na poniższych mapach.

⁵ Na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Mapa 1 i 2. Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat w 2008 i 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Na poprawę sytuacji wpływ miały zarówno zmiany w prawie oświatowym, ale także dostępność funduszy na tworzenie nowych miejsc przedszkolnych ze środków EFS. Duże zmiany w zakresie upowszechnienia edukacji przedszkolnej zaszły zwłaszcza na terenach wiejskich, gdzie na przestrzeni lat 2008-2013 poziom uczestnictwa dzieci w edukacji przedszkolnej wzrósł niemal dwukrotnie (z 33,6% do 60,1%).

Tabela 1. Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej (WUEP) dla dzieci w wieku 3-5 lat (%)

	2008	2010	2013
WUEP	51,6	61,4	73,4
WUEP - miasta	74,4	81,3	89,9
WUEP - obszary wiejskie	33,6	45,6	60,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2014 r. opublikowany został raport Eurydice⁶ ukazujący jak wygląda dostęp do wczesnej edukacji w Europie. W opracowaniu zawarto dane z 32 państw europejskich. Wśród najważniejszych wniosków z opracowania znalazło się twierdzenie, iż pomimo zmniejszania się populacji najmłodszych w większości państw europejskich utrzyma się niedobór miejsc w placówkach wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi. W Polsce spadek populacji dzieci w wieku 0-5 lat w perspektywie roku 2030 wyniesie 25,6% w porównaniu do stanu obecnego. Jest to jedna z największych odnotowywanych wartości. Problem niedoboru miejsc przedszkolnych dotyczy jednak i naszego kraju. W przypadku Polski jest on szczególnie widoczny w przypadku trzylatków. Rodzice starszych dzieci zazwyczaj mają mniejsze trudności w znalezieniu miejsca w placówkach dotowanych ze źródeł publicznych, co jest związane z faktem, iż starsze dzieci są uprawnione do wczesnej edukacji.

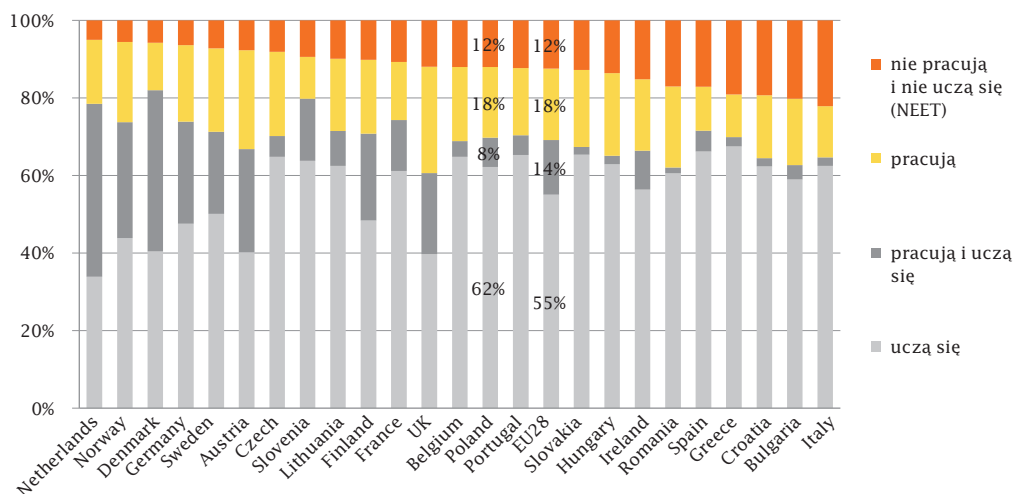
⁶ Eurydice, Sieć Informacji o Edukacji w Europie, istnieje od 1980 r. Sieć składa się z biur krajowych (obecnie 40 biur w 36 krajach), utworzonych przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów, i z biura europejskiego (EACEA A7), utworzonego przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). Główna misja Eurydice to dostarczanie osobom odpowiedzialnym za politykę edukacyjną na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym analiz oraz informacji, które będą stanowiły dla nich wsparcie w procesie podejmowania decyzji. Źródło: <http://eurydice.org.pl/o-nas/>, dostęp dn. 07.04.2015 r.

Polska wymieniona została wśród krajów, w których zapewniono znaczące fundusze na rozwój infrastruktury wczesnej edukacji i opieki. Znaczenie tych funduszy jest dostrzegalne także w Małopolsce, gdzie w latach 2007-2013 na edukację przedszkolną z w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przeznaczono środki w wysokości 141 mln zł. Więcej informacji na ten temat znajduje się w raporcie *Kapitał Ludzki dla Rozwoju*.⁷

Uczestnictwo w edukacji szkolnej

Edukacja stanowi główną aktywność młodzieży. 62% osób w Polsce w wieku 15-24 lata poświęca swój czas tylko na naukę tj. o 7 p.p. więcej niż średnio w Unii Europejskiej. Porównując do innych krajów Unii, w Polsce stosunkowo niewiele młodych łączy naukę z pracą tj. 8% podczas gdy w Danii czy Holandii takie osoby stanowią 40% młodych. Warto zauważyć, że kraje gdzie dużą popularnością cieszy się łączenie nauki z pracą odznaczają się najniższym odsetkiem NEET's-ów czyli młodych, którzy ani nie pracują ani nie uczą się. Waha się on w okolicach 5% podczas gdy średnio w UE wynosi 12%, a w takich krajach jak: Bułgaria czy Włochy ponad 20%. W Polsce NEET'si stanowią 12% ogółu osób w wieku 15-24 a więc tyle co średnio w Unii⁸.

Wykres 2. Sytuacja osób w wieku 15-24 lata w 2014 r.

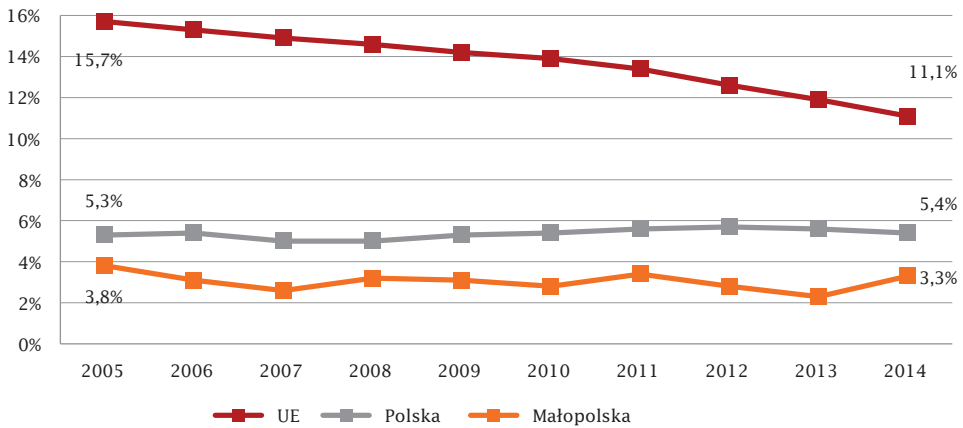

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Co ważne niemal wszyscy młodzi zdobywają wykształcenie co najmniej ponadgimnazjalne. W Polsce i Małopolsce zjawisko przedwczesnego kończenia edukacji występuje jedynie marginalnie. W 2014 r. jedynie 5,4% osób w wieku 18-24 lata skończyło naukę na etapie gimnazjum lub niższym. W Małopolsce sytuacja wygląda jeszcze korzystniej – tylko 3,3% osób przerwało naukę bez wykształcenia ponadgimnazjalnego. Co ważne wskaźnik utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat. Musi być jednak stale monitorowany gdyż w wielu krajach Europy skala zjawiska przybrała niepokojący rozmiar. W Hiszpanii, Rumunii, Portugalii w 2014 r. ponad 15% młodzieży przerwało naukę na bardzo wczesnym etapie, praktycznie bez kwalifikacji.

⁷ *Wczesny start w Europie – różnorodność systemów edukacji i opieki nad najmłodszymi*, Komisja Europejska – streszczenie raportu Key Data on Early Childhood Education and Care In Europe – 2014 Edition. Kluczowe dane dotyczące wczesnej edukacji i opieki w Europie w 2014.

⁸ Więcej informacji o NEET'sach znajduje się w raporcie *Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna*.

Wykres 3. Odsetek przedwcześnie opuszczających system edukacji*

*Odsetek osób w wieku 18-24 lata, które skończyły naukę na poziomie gimnazjum lub niższym i nie kontynuują edukacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Powszechne zaangażowanie młodych w edukację powoduje, że Polska dysponuje jedną z najwyższej wykształconych kadr na świecie. Na podstawie wskaźnika „odsetek pracujących, którzy posiadają wykształcenie co najmniej ponadgimnazjalne” Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) sklasyfikowała Polskę na 3 miejscu wśród 6 najlepszych państw⁹ obok Czech, Słowacji, Estonii, Kanady i Izraela. Najniższe miejsca zajęły Turcja, Meksyk oraz Portugalia. We wszystkich województwach w kraju analizowany wskaźnik osiągnął wartość znacznie powyżej średniej OECD. Jeśli chodzi o Małopolskę, to nie tylko wypadła lepiej niż pozostałe województwa, ale także znalazła się w czołówce OECD, wśród 4% najlepszych regionów¹⁰.

Liczba uczniów

Pomimo, że niemal wszyscy młodzi Małopolanie realizują obowiązek nauki, w roku szkolnym 2013/2014 po raz kolejny w szkołach ubyło uczniów. Ma to bezpośredni związek z sytuacją demograficzną w regionie. Niż demograficzny spowodował wyraźny spadek liczby mieszkańców w wieku szkolnym, co skutkowało spadkiem liczby uczniów. Tylko pomiędzy rokiem szkolnym 2009/2010 a 2013/2014 liczba uczniów w małopolskich szkołach zmniejszyła się o 10%. Prognozy wskazują, że w najbliższym czasie nastąpi odwrócenie trendu demograficznego. Od 2015 r. zacznie przybywać ludności w wieku 7-12 lat – typowym dla edukacji w szkole podstawowej. Trzeba jednak pamiętać, że przewidywane wzrosty nie zrównoważą wcześniejszych spadków.

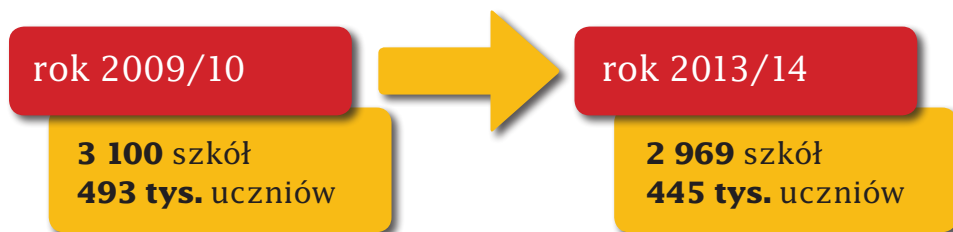
W roku szkolnym 2013/2014 niż demograficzny dotknął wszystkie szkoły od podstawowych po policealne. Jedynie w technikach pomiędzy rokiem szkolnym 2012/2013

⁹ Kraje należące do OECD to: Australia, Austria, Belgia, Kanada, Chile, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Islandia, Irlandia, Izrael, Włochy, Japonia, Korea, Meksyk, Holandia, Nowa Zelandia, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone.

¹⁰ W pozostałych obszarach takich jak: praca, dochody, zdrowie, mieszkalnictwo zarówno średnio w Polsce, jak i województwie wskaźniki osiągają dużo niższe wartości. Ważnym punktem odniesienia są kraje, do których emigrują Polacy tj. Wielka Brytania (30,3% emigrantów), Niemcy (21,6%) i Stany Zjednoczone (10,8%). W każdej z analizowanych przez OECD kategorii sytuacja w krajach emigracji wygląda dużo lepiej niż w Polsce. Kraje emigracji zostały określone na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011 r. Obszar praca został zdefiniowany na podstawie wskaźnika zatrudnienia i stopy bezrobocia.

a 2013/2014 przybyło uczniów (w 2012/13 było ich 51 974, w 2013/14 52 397). Przybyło również placówek kształcących techników (w 2012/13 było ich 191, w 2013/14 193).

Rysunek 2. Liczba uczniów i szkół* w Małopolsce

*Zestawienie nie obejmuje szkół dla dorosłych za wyjątkiem szkół policealnych.

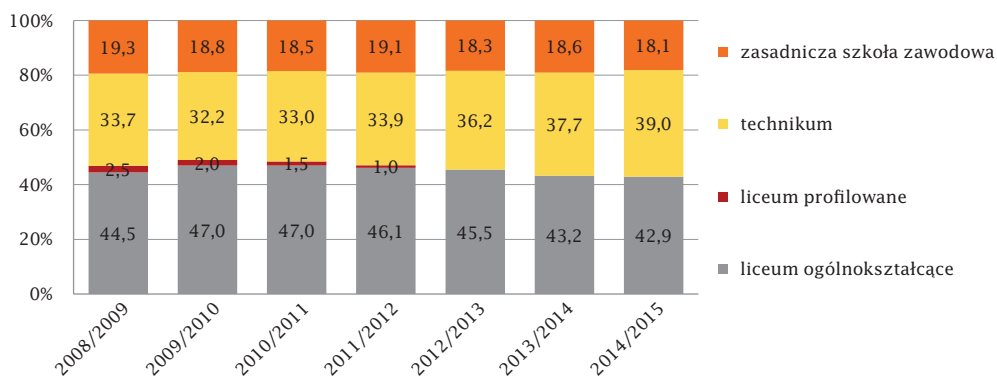
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Wybory edukacyjne absolwentów gimnazjum

Absolwenci gimnazjów coraz chętniej kierują swoje kroki do techników, które z jednej strony umożliwiają kontynuowanie nauki na studiach, z drugiej strony pozwalają zdobyć zawód, co ułatwia znalezienie zatrudnienia. Jeszcze w roku szkolnym 2009/2010 grupa gimnazjalistów wybierających licea była o 15 p.p. większa niż wybierających technika. W roku szkolnym 2014/2015 obie grupy niemal się zrównały i różnica (na korzyść liceów) wynosi już tylko 4 p.p.

Zainteresowanie nauką w zasadniczych szkołach zawodowych od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie – ok. 18%.

Wykres 4. Dalsza ścieżka kształcenia absolwentów gimnazjów* (%)

*Wyliczenia na podstawie liczby uczniów w pierwszej klasie, którzy świadectwo ukończenia szkoły otrzymali w poprzednim roku szkolnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SIO.

Zwiększone zainteresowanie nauką w technicach ma związek ze zmianą wizerunku szkolnictwa zawodowego. Coraz więcej osób, które zdecydowały się na naukę w technicach, twierdzi, że wybierając szkołę i zawód kierowało się dobrą opinią o placówce. W roku szkolnym 2010 takie deklaracje złożyło 27% uczniów technikum, w 2014 – 31%.

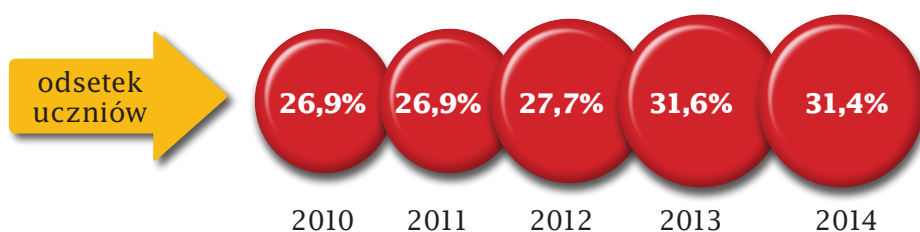
Działania nakierowane na stworzenie pozytywnego odbioru szkolnictwa zawodowego podjęte m.in. w ramach projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce*

przynoszą widoczne efekty. Wśród wielu inicjatyw realizowanych w projekcie warto wymienić zwłaszcza:

- *Festiwal zawodów* (targi edukacyjne skierowane do gimnazjalistów aby ułatwić wybór dalszej ścieżki kształcenia);
- wzbogacenie oferty edukacyjnej szkoły poprzez możliwość odbycia staży i praktyk, w tym także zagranicznych, a także kursów pozwalających na zdobycie dodatkowych kwalifikacji zawodowych;
- akcje społeczne i konkursy promujące szkolnictwo zawodowe.

Po czterech latach od momentu rozpoczęcia projektu szkoły zawodowe, a zwłaszcza technika, w mniejszym stopniu postrzegane są jako szkoły negatywnego wyboru¹¹.

Rysunek 3. Odsetek uczniów technikum kierujących się dobrą opinią o szkole przy wyborze zawodu i szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych, WUP Kraków.

Opinia o szkole stanowi ważny, ale nie jedyny czynnik decydujący o wyborze technikum. W 2014 r., podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej osób zadeklarowało, że podejmując decyzję w tym zakresie kierowało się swoimi zainteresowaniami i możliwością robienia tego co lubią. Dla wielu osób ważna była także lokalizacja szkoły. Czynniki związane z karierą po skończeniu nauki były wymieniane rzadziej. Co ważne na końcu listy znalazły się czynniki, które wskazują na bezradność i bierność uczniów przy wyborze zawodu i szkoły: namowy rodziny, kolegów, przypadek. Cały czas niewielkie znacznie przy wyborze szkoły ma poradnictwo zawodowe. Tylko nieliczne osoby podjęły decyzję kierując się poradą doradcy zawodowego. W tym względzie sytuacja nie zmienia się na przestrzeni pięciu lat, podczas których realizowane jest badanie.

¹¹ Więcej informacji na temat projektu *Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce* znajduje się w raporcie *Kapitał ludzki dla rozwoju*.

Wykres 5. Motywy wyboru zawodu i szkoły przez uczniów technikum

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych 2014, WUP Kraków.

Jeśli chodzi o zasadnicze szkoły zawodowe to i tutaj najczęściej młodych wybiera ten typ edukacji ze względu na zainteresowania i dobrą opinię o szkole. Bardziej niż w przypadku techników akcentowane są natomiast czynniki związane z karierą: łatwość znalezienia pracy i konieczność szybkiego zdobycia zawodu.

Poziom nauczania

Poziom nauczania w szkołach weryfikują egzaminy zewnętrzne, odbywające się według jednolitej formuły w całym kraju. W Małopolsce uczniowie kończący szkołę podstawową zdobyli średnio 26,82 punktów na 40 możliwych. Podobnie jak w poprzednich latach, z każdej części: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji oraz wykorzystywanie wiedzy w praktyce, osiągnęli oni wyniki wyższe niż średnio w Polsce. Uczniowie najlepiej poradzi sobie z czytaniem, najslabiej - z korzystaniem z informacji. Więcej punktów uzyskały dziewczyny (średnio 27,68) niż chłopcy (średnio 25,98 punktów), a także uczniowie ze szkół zlokalizowanych w dużych miastach (średnio 29,44) niż na wsiach (25,83)¹².

Na egzaminie gimnazjalnym małopolscy uczniowie również poradzi sobie lepiej niż przeciętnie w kraju. Najmniej problemów sprawiła zdającym część humanistyczna i język angielski, najczęściej - matematyka i język angielski rozszerzony. I tutaj widać zróżnicowanie wyników ze względu na płeć oraz wielkość miejscowości, w której zlokalizowana jest szkoła:

- dziewczyny lepiej niż chłopcy poradziły sobie z przedmiotami humanistycznymi, tj. językiem polskim, historią i WOS-em, a także z językiem angielskim. Chłopcy natomiast zdobyli więcej punktów z części matematycznej;
- ze wszystkich części egzaminu uczniowie szkół zlokalizowanych w największych miastach (powyżej 100 tys. mieszkańców) osiągnęli wyniki wyższe niż uczniowie ze szkół zlokalizowanych na wsiach. Największe różnice widać w części językowej: uczniowie ze szkół wiejskich otrzymali z języka angielskiego podstawowego 63% możliwych do zdobycia punktów podczas gdy ich rówieśnicy ze szkół miejskich

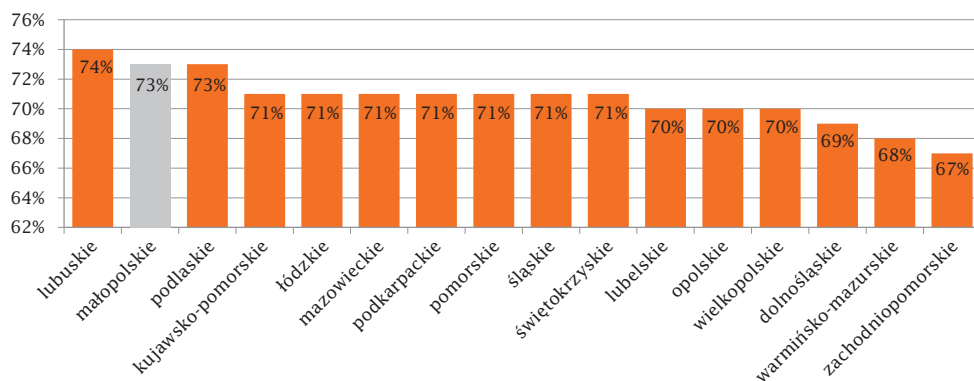
¹² Por. *Sprawozdanie ze sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2014*, Okręgowa Komisja Egzaminacyjnej w Krakowie, Kraków 2014.

78%, tj. o 15 p.p. więcej. Jeszcze gorzej w szkołach wiejskich wypadł język angielski rozszerzony – uczniowie uzyskali 38,94% punktów tj. o 19 p.p. mniej niż uczniowie szkół wielkomiejskich¹³.

Matura z jednej strony zamyka naukę w liceach i technikach, z drugiej strony otwiera drogę do studiowania. W Małopolsce oraz województwach sąsiedzkich od kilku lat ubywa osób, które decydują się zdawać egzamin dojrzałości. Największe spadki dotyczą osób kończących technika, gdzie jeszcze w 2006 r. do egzaminu dojrzałości przystąpiło 94,6% uczniów, a w 2013 było to już tylko 83,3%. Podobna, choć mniej nasilona tendencja, dotyczy uczniów liceów ogólnokształcących. W 2006 r. do matury przystąpili niemal wszyscy. Siedem lat później 5% zrezygnowało ze zdawania egzaminu dojrzałości¹⁴.

Większość uczniów, którzy w 2014 r. zdecydowali się przystąpić do egzaminu dojrzałości, zakończyła go sukcesem (73%). Wyższą zawalność odnotowano tylko w województwie lubuskim (74%). Najlepsze wyniki małopolscy uczniowie osiągnęli z języka angielskiego (69% możliwych do zdobycia punktów), a najłabsze z matematyki na poziomie rozszerzonym (45%)¹⁵.

Wykres 6. Zdawalność matury w województwach w 2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE.

Dobre wyniki maturzystów nie przełożyły się na wysokie lokaty małopolskich liceów w rankingu opracowanym przez miesięcznik *Perspektywy*. W pierwszej dziesiątce znalazła się tylko jedna szkoła z województwa – na 3. miejscu sklasyfikowano V Liceum Ogólnokształcące im. Augusta Witkowskiego w Krakowie. Poza tym w pierwszej setce znalazły się jeszcze tylko trzy szkoły i to wszystkie z Krakowa: I LO im. Bartłomieja Nowodworskiego (na 37. pozycji), II LO im. Króla Jana III Sobieskiego (na 69.), VII Prywatne Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Reja (na 83.).

17 edycja rankingu okazała się dużo bardziej udana dla techników. Dwa pierwsze miejsca zajęły szkoły z Małopolski. Pierwszą lokatę utrzymało Technikum Zawodowe nr 7 z Nowego Sącza, drugą Technikum Łączności z Krakowa. W pierwszej setce znalazło się jeszcze 10 małopolskich szkół zawodowych¹⁶.

¹³ Por. *Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum w roku 2014. Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego 2014*, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków 2014.

¹⁴ Por. *Tendencje i kierunki zmian na rynku usług szkolnictwa wyższego w Małopolsce*, WUP w Krakowie, Kraków 2014, dostępny: <http://obserwatorium.malopolska.pl/files/common/raporty-z-badan/tendencje-szkolnictwo-wyzsze-2014.pdf>

¹⁵ Por. *Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w 2014 roku*, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Kraków 2014.

¹⁶ *Ranking szkół ponadgimnazjalnych 2015. Perspektywy*, http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=2076:najlepsze-licea-i-technika2015&catid=154&Itemid=318, data pobrania: 06.02.2015.

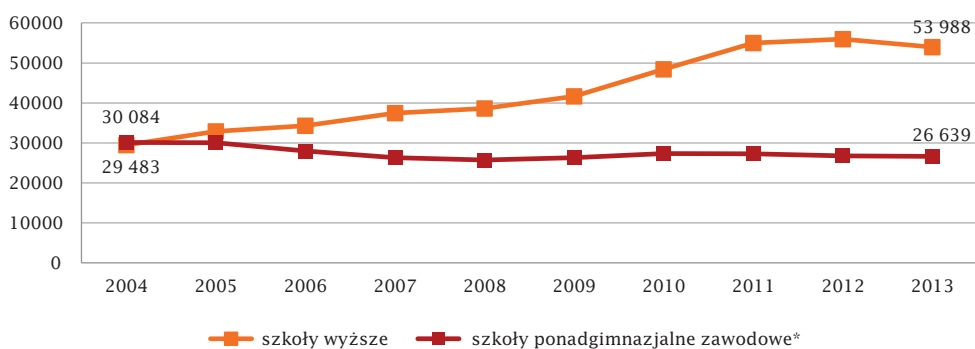
Jak pokazuje raport *Jakość edukacji. Dane i wnioski z ewaluacji zewnętrznych przeprowadzonych w latach 2013-2014* uczniowie wysoko oceniają przydatność poza szkołą wiedzy i umiejętności zdobywanych na lekcjach. Niemniej jednak wyraźnie dostrzec można tendencję, że wraz z kolejnymi etapami nauki uczniom jest trudniej znaleźć powiązanie między tym, co dzieje się w szkole, a codziennością poza nią. Zajęcia lekcyjne zdominowane są aktywnością nauczycieli. Uczniowie najczęściej odpowiadają na pytania nauczycieli, pracują z tekstami lub samodzielnie. Odkrywanie zależności, formułowanie hipotez oraz ich weryfikacja, projektowanie i testowanie własnych rozwiązań, samodzielne wykonywanie eksperymentów lub modelowanie zjawisk odbywa się sporadycznie. Nie jest powszechne również wsparcie nauczania nowoczesnymi technologiami. Komputery, filmy lub prezentacje, Internet wykorzystywane są niezwykle rzadko¹⁷.

Absolwenci

Absolwenci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych oraz absolwenci szkół wyższych stanowią ważną część siły roboczej regionu. Nie wszyscy po skończeniu szkoły wkracają na rynek pracy, ale mają kwalifikacje żeby szukać zatrudnienia.

W 2013 r. szkoły w Małopolsce skończyło 54 tys. absolwentów na poziomie szkolnictwa wyższego oraz 26 tys. osób na poziomie szkolnictwa zawodowego. Na poziomie szkolnictwa zawodowego na przestrzeni lat liczba absolwentów ulegała stosunkowo nieznacznym wahaniom. Jeśli chodzi o szkolnictwo wyższe to do 2012 r. dynamicznie zwiększała się liczba absolwentów. W 2013 r. pierwszy raz ubyło osób kończących małopolskie uczelnie w stosunku do roku poprzedniego. Prognozy wskazują, że w związku z niższym demograficznym w kolejnych latach trend spadkowy będzie kontynuowany.

Wykres 7. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych zawodowych i wyższych w Małopolsce

* Uwzględnione zostały tylko szkoły dla młodzieży.

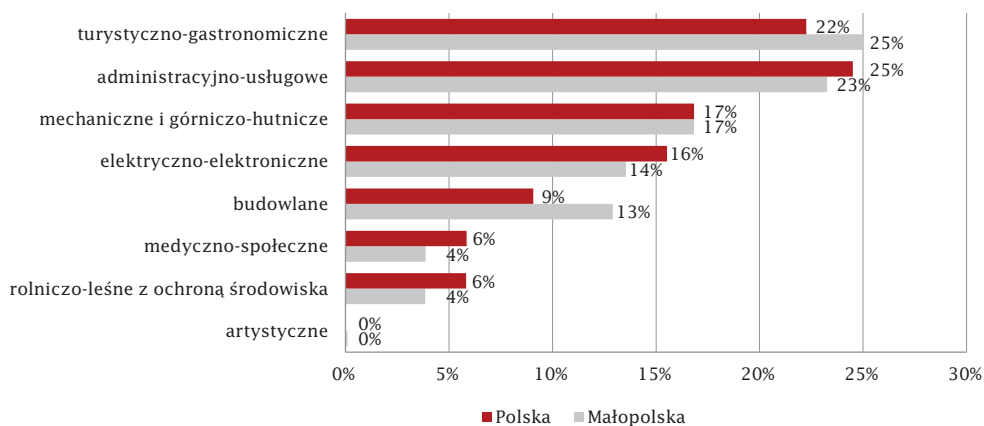
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

¹⁷ Por. red. Mazurkiewicz G., Gocłowska A., *Jakość edukacji. Dane i wnioski z ewaluacji zewnętrznych przeprowadzonych w latach 2013-2014*, Kraków 2014. http://www.ore.edu.pl/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=24&Itemid=1335, data pobrania: 20.04.2015

Absolwenci według kierunków kształcenia

Małopolskie szkoły zawodowe dla dzieci i młodzieży ukończyło najwięcej osób w zawodach administracyjno-usługowych i turystyczno-gastronomicznych. W województwie większą popularnością niż średnio w kraju cieszyły się kierunki turystyczno-gastronomiczne oraz budowlane. Na podobnym poziomie przedstawia się zainteresowanie kierunkami mechanicznymi i górniczo-hutniczymi. W pozostałych obszarach pojawiło się stosunkowo mniej absolwentów niż przeciętnie w Polsce.

Wykres 8. Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych wg kierunków kształcenia w 2013 r.*

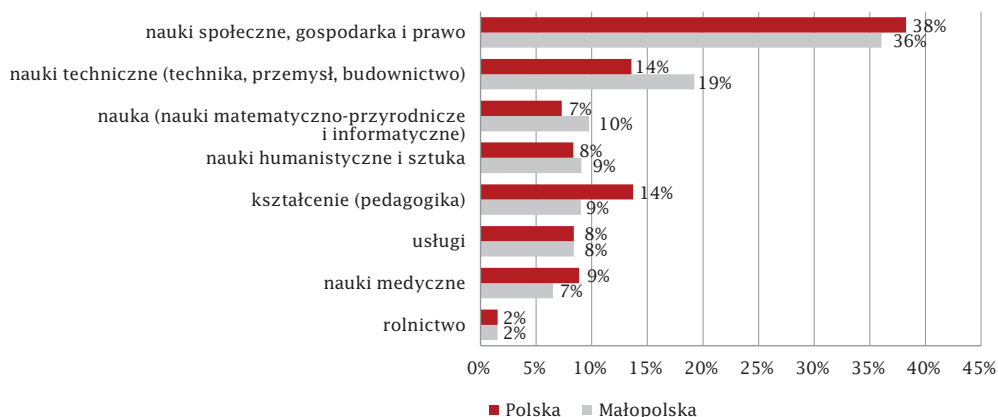
*Uwzględnione zostały tylko szkoły dla młodzieży.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO.

W trzech ostatnich latach widać stopniowe zmiany w strukturze absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w regionie:

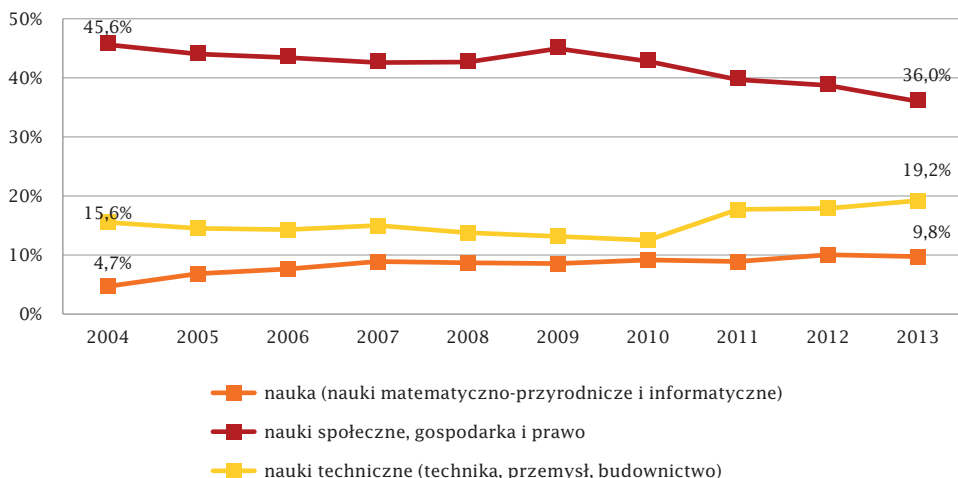
- wzrósł odsetek absolwentów po kierunkach: budowlanych, elektrycznych, mechanicznych, medycznych;
- zmniejszył się odsetek absolwentów w zawodach: administracyjnych, turystyczno-gastronomicznych, rolniczo-leśnych z ochroną środowiska;
- na podobnym poziomie utrzymał się odsetek absolwentów w zawodach artystycznych.

Wśród absolwentów szkół wyższych w Małopolsce w 2013 r. największą grupę stanowiły osoby, które ukończyły kształcenie na kierunkach nauki społeczne, gospodarka i prawo. Drugą co do wielkości grupę stanowili absolwenci kierunków z grupy nauki techniczne (technika, przemysł, budownictwo). Każda z pozostałych grup kierunków cieszyła się zdecydowanie mniejszą popularnością i stanowiła mniej niż 10% ogółu absolwentów. W regionie stosunkowo więcej osób niż w całym kraju ukończyło kierunki ścisłe (z grupy nauki techniczne i nauka). Mniej natomiast pedagogiczne, nauki społeczne, gospodarkę i prawo oraz nauki medyczne.

Wykres 9. Absolwenci szkół wyższych wg kierunków kształcenia w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Zainteresowanie kierunkami ścisłymi wyraźnie wzrosło w ostatnich latach, co widać po zmianach w strukturze absolwentów. Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat zwiększył się odsetek absolwentów kończących kierunki z grupy nauki techniczne i nauka. Równocześnie zmniejszył się odsetek absolwentów po kierunkach społecznych, gospodarce i prawie. W pozostałych grupach kierunków zmiany nie były aż tak znaczące.

Wykres 10. Odsetek absolwentów szkół wyższych w wybranych grupach kierunków w Małopolsce w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

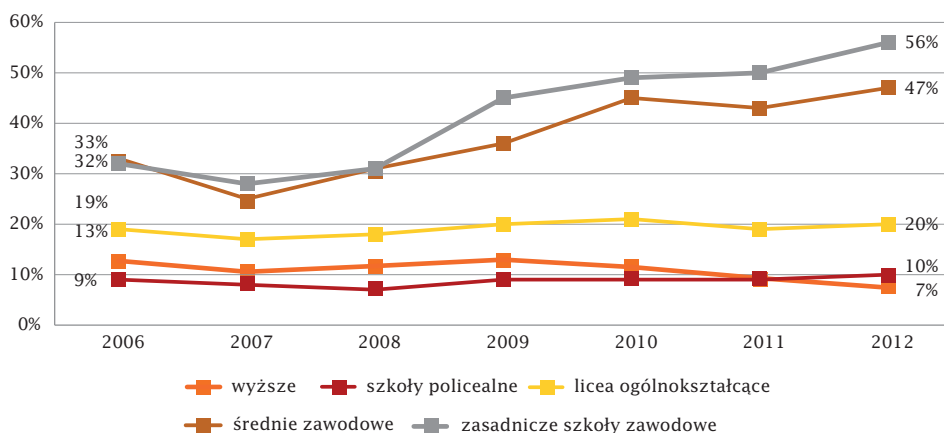
Sytuacja zawodowa absolwentów

Po ukończeniu szkoły nie wszyscy absolwenci znajdują dla siebie zajęcie. Szukając zatrudnienia część osób rejestruje się w powiatowych urzędach pracy. Na przestrzeni lat widocznie wzrósł udział osób korzystających z pomocy urzędów pracy wśród kończących zasadnicze szkoły zawodowe oraz osób z wykształceniem średnim zawodowym. W 2006 r. 33% absolwentów techników zarejestrowało się w urzędzie pracy, w roku 2012 odsetek ten wzrósł już do 47%. Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych odsetek rejestrujących się wzrósł jeszcze bardziej: od 32% w 2006 r. do 56% w 2012 r.

Relacja pomiędzy liczbą absolwentów uczelni, a analogiczną liczbą osób zarejestrowanych nie ma charakteru liniowego – tak jak i liniowości nie ma w trendach rynkowych:

- w okresie dobrej sytuacji gospodarczej i ogólnego spadku bezrobocia (lata 2004-2007) udział bezrobotnych absolwentów uczelni w ogóle absolwentów systematycznie malał;
- w czasie pierwszej fali spowolnienia gospodarczego (2008-2009) systematycznie rósł;
- od roku 2009 zanotowano systematyczny spadek odsetka absolwentów rejestrowanych w urzędach pracy, mimo trwającego spowolnienia gospodarczego. Wynika to zapewne ze wzrostu szans na znalezienie zatrudnienia w związku z ukończeniem szkoły wyższej, nawet w sytuacji zwiększonej konkurencji (wzrost liczby absolwentów) o ograniczone zasoby, jakimi są miejsca pracy.

Wykres 11. Absolwenci zarejestrowani w małopolskich PUP w ogóle małopolskich absolwentów

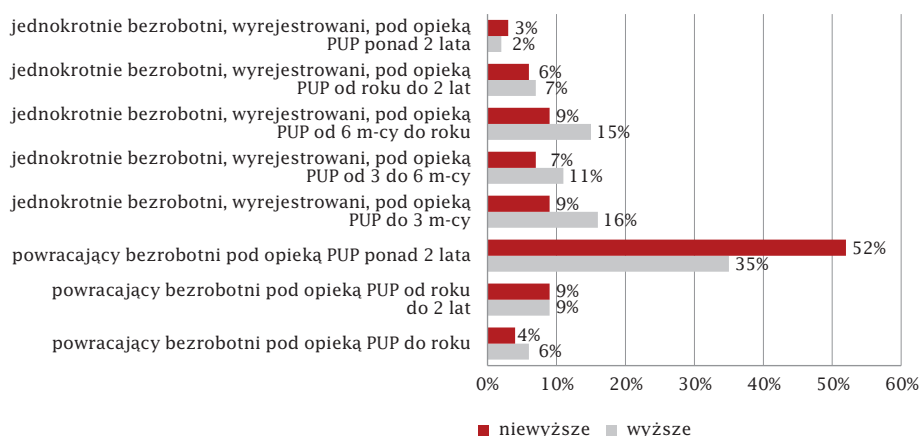

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu *Edukacja – urząd pracy – zatrudnienie. Analiza sytuacji absolwentów rejestrujących się w urzędach pracy*, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

Raz zarejestrowani absolwenci szkół ponadgimnazjalnych najczęściej wracają do urzędu. 59% zarejestrowanych absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz 50% zarejestrowanych absolwentów techników wielokrotnie korzystało z pomocy PUP na przestrzeni co najmniej dwóch lat. Są to osoby o niestabilnej sytuacji rynkowej, które zaczynają pracować, po czym pracę tracą i ponownie się rejestrują. Mimo podejmowania wielu prób usamodzielnienia się zawodowego potrzebują ciągłego wsparcia publicznego. Absolwenci szkół wyższych pozostają w rejestrach krócej i częściej niż absolwenci szkół ponadgimnazjalnych już do nich nie wracają¹⁸.

¹⁸ Por. *Edukacja – urząd pracy – zatrudnienie. Analiza sytuacji absolwentów rejestrujących się w małopolskich urzędach pracy*, WUP w Krakowie, Kraków 2014, dostępny: <http://www.obserwatorium.malopolska.pl/files/common/raporty-z-badan/EUPZ%20raport%20web.pdf>, data pobrania: 06.02.2015.

Wykres 12. Czas pozostawania w rejestrach a poziom wykształcenia bezrobotnego zarejestrowanego w małopolskich PUP (wyższe - niewyższe)*

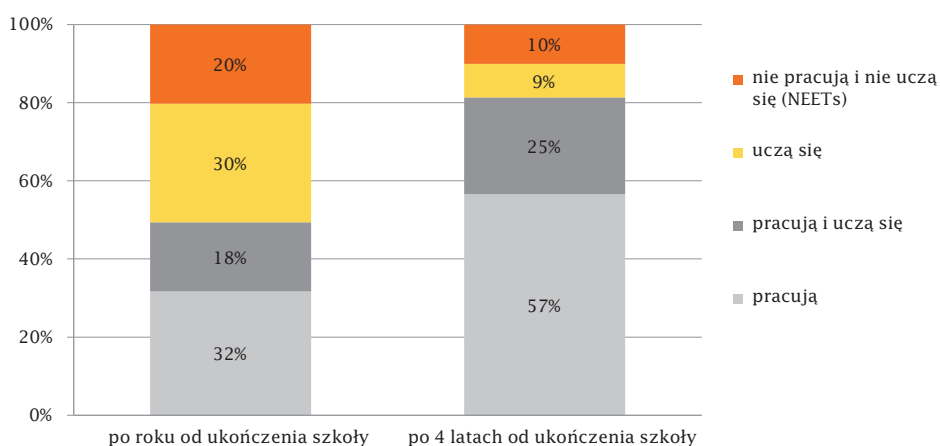

*Dane łącznie dla kohort absolwentów z lat 1999-2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu Edukacja - urząd pracy - zatrudnienie. Analiza sytuacji absolwentów rejestrujących się w urzędach pracy, WUP w Krakowie, Kraków 2014.

Kariera zawodowa absolwentów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych rozwija się w czasie. Patrząc na osoby, które skończyły szkołę w 2010 r. widać, że po roku od ukończenia szkoły osoby, które nie pracowały i nie uczyły się stanowiły 20% po kolejnych trzech latach w tej samej grupie było już tylko 10% osób bez zajęcia. Po czterech latach, które minęły od ukończenia szkoły absolwenci byli skoncentrowani na pracy. Nawet absolwenci techników, którzy jeszcze byli w trakcie studiów zazwyczaj równocześnie podejmowali pracę. Grupa absolwentów poświęcających swój czas tylko na naukę zmalała do 9%.

Wykres 13. Sytuacja absolwentów szkół zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji *Absolwenci po czterech latach od ukończenia szkoły*, WUP w Krakowie, Kraków 2015.

Co ważne poprawiły się warunki pracy absolwentów. W stosunku do pierwszej pracy podjętej zaraz po ukończeniu szkoły, w pracy wykonywanej po czterech latach:

- więcej osób pracowało w oparciu o umowę o pracę (na czas określony i nieokreślony). Na popularności straciły krótkotrwałe formy zatrudnienia (umowy-zlecenia, umowy o dzieło i stażowe). O ponad połowę zmniejszyła się szara strefa;
- wzrosły zarobki absolwentów o 400 zł do poziomu 1600 zł netto.

Na przestrzeni lat zasadniczo nie zmienił się poziom zgodności wykonywanej pracy ze zdobytym wykształceniem. Zaraz po skończeniu szkoły, jak i po czterech latach w zawodzie pracowało ok. 35% absolwentów, 22% wykonywało pracę częściowo związaną z zawodem, a 43% w zupełnie innej profesji. Polepszyła się sytuacja absolwentów po kierunkach informatyczno-elektronicznych oraz administracyjno-biurowych – przybyło osób pracujących w swoim zawodzie. Odejścia od wyuczonej profesji dotyczą natomiast absolwentów, którzy uczyli się w zawodach turystyczno-gastronomicznych, usługowych i budowlanych¹⁹.

¹⁹ Por. Absolwenci po czterech latach od ukończenia szkoły, WUP w Krakowie, Kraków 2015.

Raport *Edukacja dzieci i młodzieży* stanowiący trzecią część opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*, przedstawia najważniejsze trendy i wyzwania jakie stoją przed systemem kształcenia formalnego w Małopolsce. Omówiono w nim zarówno szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym, zagadnienia dotyczące edukacji szkolnej, jak i sytuację zawodową absolwentów.

Raport jest dostępny na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie www.wup-krakow.pl, w zakładce Małopolski rynek pracy.

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie jest instytucją realizującą zadania Samorządu Województwa Małopolskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy. Inicjuje i wspiera skuteczne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji misji WUP Kraków *Kompetentny, wykwalifikowany i pracujący mieszkaniec Małopolski*.

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel. 12 428 78 70, faks 12 422 97 85
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl
978-83-63961-58-9
978-83-63961-74-9

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

